

Pedagogisch beleidsplan

Stichting Peuterspeelzalen Vught

Snoepwinkeltje

*In de donkere straat,
Waar 't belletje gaat,
Kletst 't deurtje al rinkelend open.
Komen in 't kamertje klein,
Bij 't lampenschijn,
De kleutertjes binnengeslopen.*

*Een dappere vent
in zijn vuistje een cent
komt naar voren en blijft grinnikend zwijgen.
Tot de koopvrouw geleerd,
zijn fortuin inspecteert
en verteld wat hij daarvoor kan krijgen.*

*'t Is een reep zwarte drop
koek met suiker erop,
een kleurbal, een zuurbal, een wafel,
een zoethouten stok
en een kleurige brok
't ligt alles bijeen op de tafel.*

*Als de kapitalist
zich wat dikwijls vergist
en de koek met de suiker verkruimelt.
Zegt de juffrouw verwoed
dat hij 't kostelijke goed
met zijn smerige vingers beduimelt.*

*De kleuter verbaast
dat de juffrouw zo raast
smoest stiekem wat met zijn kornuiten.
De keus wordt bepaald
en de kleurbal betaald
en dan slenteren ze schooierend naar buiten.*

*In de donkere straat
waar het groepje nu gaat
wordt hevig gewikt en gewogen.
Dan zuigen ze om beurt
tot de bal is verkleurd
en de droom en illusie vervlogen.*

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Inleiding	3
Visie van SPV	3
Algemeen pedagogische uitgangspunten	4
Doelstellingen: wat wil SPV bereiken.....	4
Werkwijze.....	5
Pedagogische basisdoelen	6
Hoofdstuk 1 Emotionele veiligheid	6
1.1 Omgang leidster met kind	6
1.2 De ruimte en veiligheid.....	7
1.3 De groep en veiligheid	8
1.4 Activiteiten en veiligheid.....	9
1.5 Spelmateriaal en veiligheid	9
Hoofdstuk 2 Persoonlijke competentie.....	9
2.1 Omgang leidster - kind en persoonlijke competentie	10
2.2 Ruimte en persoonlijke competentie	11
2.3 De groep en persoonlijke competentie.....	11
2.4 Activiteiten en persoonlijke competentie	11
2.5 Spelmateriaal en persoonlijke competentie	12
Hoofdstuk 3 Sociale competentie.....	12
3.1 Omgang leidster - kind en sociale competentie	13
3.2 Ruimte en sociale competentie	14
3.3 De groep en sociale competentie.....	14
3.4 De activiteiten en sociale competentie.....	14
3.5 Het spelmateriaal en sociale competentie	14
Hoofdstuk 4 Waarden en normen; cultuur	15
4.1 Omgang leidster - kind en waarden en normen	15
4.2 De ruimte en waarden en normen.....	15
4.3 De groep en waarden en normen	16
4.4 Activiteiten en waarden en normen.....	16
4.5 Spelmateriaal en waarden en normen	16
Bijlage 1 Matrix pedagogische uitgangspunten.....	17

Inleiding

In de afgelopen periode is in een werkgroep het nieuwe pedagogisch beleid van de Stichting Peuterspeelzalen Vught (SPV) tot stand gekomen. Het bestaande beleid van SPV was al enkele jaren oud en aan vervanging toe. Daarnaast is de functie van de peuterspeelzaal in ontwikkeling geweest en zijn haar taken veranderd, de peuterspeelzaal is meer en meer een voorziening ten behoeve van de ontwikkeling van kinderen op zeer jonge leeftijd. Tot slot is de samenwerking met ouders en andere partners als onderwijs, consultatiebureau en gemeente steeds belangrijker en zelfs noodzakelijk geworden. Dit pedagogisch beleid wil aansluiten op alle veranderingen en ontwikkelingen. Omdat op de peuterspeelzalen enkel vrouwen werken, is in deze nota gekozen voor vrouwelijke voornaamwoorden.

Waarom een pedagogisch beleid?

In een pedagogisch beleid maak je duidelijk hoe je werkt en waarom je dat zo doet. In een pedagogisch beleid wordt beschreven wat de peuterspeelzaal kan bijdragen aan 'het leven' van kinderen (en ouders), wat de peuterspeelzaal voor hen wil en kan betekenen en wat je daarbij belangrijk vindt.

Vanuit een gezamenlijke visie, gedragen door de leidsters van de peuterspeelzalen, moet het richting geven en helderheid bieden aan het pedagogisch handelen van de leidsters.

Dit maakt het pedagogisch beleid tot een belangrijk beleidsdocument. Zoals gezegd moet het richting geven en helderheid bieden aan leidsters maar ook aan nieuwe medewerkers en stagiaires.

Het is zeker niet voorschrijvend; de eigenheid van de afzonderlijke peuterspeelzalen binnen de verschillende kernen moet gewaarborgd blijven. Het pedagogisch beleid biedt niet alleen leidsters houvast in het werken met kinderen, maar ook voor ouders wordt op deze manier duidelijk waar SPV voor staat, wat zij belangrijk vindt in de opvoeding van kinderen en op welke manier hier uitvoering aan gegeven wordt.

Tenslotte kan het document ook gebruikt worden t.b.v. informatie, verantwoording en verdere profilering naar gemeente en andere partners binnen het lokale onderwijs en jeugdwelzijn.

Een pedagogisch beleid is daarmee dus ook nooit af. Het is een voortdurend proces van pedagogische vernieuwing. In het directe werk met de kinderen betekent dit een blijvend nadenken over wat je wilt met de kinderen, nieuwe dingen uitproberen, elkaar kritische vragen kunnen stellen en regels ter discussie durven stellen. We hopen dat dit document hiertoe een aanzet geeft en een goed pedagogisch klimaat voor de kinderen oplevert.

Visie van SPV

Een kind van 2 ½ jaar is toe aan uitbreiding van omgeving en uitbreiding van ervaringen. De peuterspeelzaal kan een aanvulling zijn op de gezinsopvoeding en biedt aan het kind, door bij een groep te horen, ook nieuwe mogelijkheden en nieuwe ervaringen. Hierbij is het belangrijk dat een kind vaardigheden ontwikkelt voor de omgang met mensen en vertrouwen heeft in zichzelf en in anderen. SPV wil daarom op haar peuterspeelzalen de kinderen een veilige basis geven. Daarbij streeft zij ernaar door het aanbieden van een stimulerende spelomgeving de kinderen optimale ontwikkelingskansen te bieden.

De peuterspeelzalen in de gemeente Vught willen deze mogelijkheid bieden aan kinderen vanaf 2 ½ jaar tot aan het bereiken van de schoolleeftijd: een plek om te spelen, zich te ontwikkelen en leeftijdsgenootjes te ontmoeten. De peuterspeelzaal dient daartoe een voorziening te zijn, waar al deze kinderen minimaal twee keer per week de gelegenheid hebben om te spelen. De peuterspeelzaal moet daarom ook laagdrempelig zijn en voor iedereen toegankelijk.

Zowel landelijk als door lokale ontwikkelingen en initiatieven worden de peuterspeelzalen ook in Vught (SPV) steeds meer gezien als een belangrijk onderdeel van de keten van voorzieningen die van belang zijn voor een optimale ontwikkeling van kinderen. Hierin vervult de

peuterspeelzaal met name in de leeftijdscategorie 0 – 6 jaar een centrale rol, samen met andere organisaties en instellingen.

SPV is (en wil) een belangrijke partner zijn in de uitvoering van het lokaal jeugd- en onderwijsbeleid en ten aanzien van Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE). SPV werkt daarom nauw samen met andere instanties op dit gebied omdat zij veel belang hecht aan een doorlopende ontwikkelingslijn van de kinderen.

Het volgen van de kinderen met behulp van een peutervolgsysteem en het signaleren van vroegtijdige ontwikkelingsachterstanden ziet SPV als belangrijke taken, evenals de uitvoering van het VVE programma Startblokken op een aantal peuterspeelzalen in Vught.

Algemeen pedagogische uitgangspunten

In onze omgang met kinderen vinden wij de volgende uitgangspunten belangrijk:

We gaan uit van de natuurlijke drang van het kind om groot te worden, de nieuwsgierigheid van kinderen en het zich spelenderwijs ontwikkelen. Aansluitend op niveau en interesse van het kind biedt de peuterspeelzaal de kinderen verschillende ervaringen en mogelijkheden op vele gebieden. We proberen zoveel mogelijk rekening te houden met wat kinderen kunnen, wensen en voelen, maar ook wat haalbaar is binnen een gegeven situatie. We zorgen er voor dat de groep veiligheid en vertrouwen biedt aan alle kinderen. We vinden het belangrijk dat kinderen zelfvertrouwen krijgen, voor zichzelf op kunnen komen, en dat zij om leren gaan met hun eigen mogelijkheden en beperkingen

We hebben respect voor kinderen; ieder kind ontwikkelt zich op zijn /haar eigen manier al naar gelang aanleg en temperament. We willen dit ook bij de kinderen verder ontwikkelen: dat ook zij 'vertrouwen in' en 'respect hebben voor' hun omgeving. Niet alleen voor mensen maar eveneens voor de natuur en haar omgeving.

Doelstellingen: wat wil SPV bereiken

De peuterspeelzalen in Vught willen meer zijn dan een plek waar peuters elkaar kunnen ontmoeten en spelen. Zij willen niet alleen gerichte aandacht besteden aan ontwikkeling en stimulering van de kinderen maar hen ook extra hulp en ondersteuning bieden als dit noodzakelijk is.

- **ontwikkelingsstimulering**

SPV wil de algehele brede ontwikkeling stimuleren op alle gebieden. Hiertoe wordt duidelijk en doelbewust met de ontwikkeling en begeleiding van het kind omgegaan, vanuit een duidelijk pedagogisch kader.

Het creëren van uitnodigende speelsituaties is hierbij erg belangrijk. We doen dat op een gerichte bewuste en herkenbare wijze. We gebruiken hierbij uitdagende en stimulerende ruimtes en passend spelmateriaal. De leidsters begeleiden en stimuleren de individuele kinderen, maar ook als groep. We besteden zorg en aandacht ten behoeve van optimale ontwikkelingskansen en hechten aan "stimulering op maat".

- **Volgen en signaleren**

We vinden het belangrijk de ontwikkeling en het welbevinden van kinderen te volgen. Dit gebeurt op systematische en methodische wijze en er vindt indien nodig doelgerichte begeleiding en stimulering plaats. Mits de mogelijkheden van de peuterspeelzaal daar natuurlijk toereikend voor zijn. De belangen van het individuele kind en de groep zijn hierbij maatgevend. We doen, indien nodig, een beroep op deskundigen voor meer gerichte signalering van achterstanden en ontwikkelingsproblemen. We hechten belang aan een doorlopend volgsysteem van kinderen.

- Doorlopend volgsysteem

Binnen SPV zien we duidelijk het belang van verdere vormgeving aan een doorlopend volgsysteem en een sluitende aanpak 0 - 6 jaar. We zijn partner van verschillende andere instanties op lokaal Onderwijs- en Jeugdwelzijn terrein. We zoeken nauwe samenwerking, overleg en afstemming van aanpak en werkwijze met partners als het basisonderwijs, het consultatiebureau en andere organisaties om tot een sluitende aanpak 0 tot 23 jaar te komen.

Werkwijze

In deze beschrijving van uitgangspunten zien we veel overeenkomsten met de beschrijving van de "4 pedagogische basisdoelen" van M. Riksen Walraven. Voor verdere uitwerking van het pedagogisch beleidsplan SPV, willen we dit kader als kapstok gebruiken.

M. Riksen Walraven geeft de volgende omschrijving:

"als de 4 pedagogische basisdoelen van de opvoeding van kinderen in gezin en kinderopvang/peuterspeelzalen beschouw ik het aanbieden aan kinderen van

- Een gevoel van emotionele veiligheid
- Gelegenheid tot het ontwikkelen van persoonlijke competentie
- Gelegenheid tot het ontwikkelen van sociale competentie
- De kans om zich waarden en normen, de cultuur van een samenleving, eigen te maken, socialisatie

Deze opvoedingsdoelen gelden voor alle kinderen in de leeftijd van 0-12 jaar, waar ze dan ook verblijven. Niet alleen in het gezin thuis, maar ook op kinderdagverblijven, peuterspeelzalen en basisscholen.

Op de peuterspeelzalen hebben we verschillende mogelijkheden om aan deze 4 opvoedingsdoelen te werken. Deze hebben betrekking op

1. de leidster kind interactie
2. de fysieke omgeving
3. de groep
4. het activiteiten aanbod
5. het spelmateriaal

In de matrix (zie bijlage) zijn de 4 pedagogische doelen gekoppeld aan deze 5 mogelijkheden en daardoor ontstaat er een overzichtelijk ordeningssysteem. Met behulp van gerichte vragen hebben we in de werkgroep geprobeerd ieder vakje (als het ware) in te vullen, een antwoord te geven op de vraag hoe wij concrete invulling geven aan de pedagogische doelen.

Een voorbeeld :

Niet alleen de omgang van de leidster met het kind is belangrijk voor het ontwikkelen van sociale vaardigheden, maar we kunnen ook de groep kinderen gebruiken om de sociale vaardigheden te stimuleren en verder te ontwikkelen. En via rollenspel in de verschillende hoeken 'leren' kinderen ook verschillende sociale vaardigheden. Eigen maken van cultuur geschiedt als vanzelfsprekend door het verblijf in de groep. Maar ook door speciaal aandacht te besteden aan allerlei culturele uitingen via projecten, raken kinderen bekend met andere gewoonten en gebruiken.

Een beschrijving van de middelen om de 4 pedagogische doelen te bereiken levert zo een beschrijving op van het dagelijks praktisch pedagogisch handelen van de leidsters: "Een pedagogisch beleidsplan!"

Op de volgende pagina's wordt beschreven hoe SPV hier vorm aan geeft.

Pedagogische basisdoelen

Hoofdstuk 1 Emotionele veiligheid

Ons eerste en tevens ook belangrijkste pedagogisch basisdoel is het bieden van emotionele veiligheid. Het bieden van veiligheid is belangrijk omdat het bijdraagt aan het welbevinden van kinderen. Als veiligheid ontbreekt en er dus een onveilig klimaat voor kinderen is, zal dit de ontwikkeling van kinderen op alle andere gebieden in de weg staan. De omgang van de leidster met het kind is dus van het grootste belang. Maar natuurlijk spelen ook factoren als de groep en de ruimte hierbij een belangrijke rol.

Hieronder kunt U lezen hoe wij op onze peuterspeelzalen aan deze emotionele veiligheid invulling en vorm geven.

1.1 Omgang leidster met kind

SPV wil peuters een veilige basis bieden; een ontspannen thuis waar de kinderen zichzelf kunnen zijn. Voor peuters is dat enorm belangrijk. Veiligheid draagt namelijk niet alleen bij aan het welbevinden van de kinderen maar is daarnaast ook voorwaarde om zich verder te kunnen ontwikkelen. SPV ziet ontwikkelingsstimulering als een van haar taken.

Een peuter kan echt verdrietig zijn bij het afscheid. Dat kan zich uiten in stil of boos verdriet. Het is belangrijk dat de leidster begrip toont voor dit verdriet en het kind de tijd geeft om weer zichzelf te zijn. Bij stil verdriet is de lichaamstaal erg belangrijk. Niet alleen die van het kind, maar ook die van de leidster. Een aai over de bol of een knipoog kunnen wonderen verrichten. Rustig op schoot geeft ook een veilig gevoel. Op zo'n moment kan de leidster voorzichtig verwoorden hoe het kind zich waarschijnlijk voelt.

Aan het bieden van emotionele veiligheid wordt veel aandacht geschonken. Peuters moeten het gevoel hebben er 'te mogen zijn'. De relatie van de leidster met de kinderen speelt daarin een grote rol. Zoveel mogelijk zullen de kinderen op de peuterspeelzaal daarom te maken hebben met eigen vaste en vertrouwde leidsters waarmee zij een vertrouwensrelatie kunnen opbouwen. Invalleidsters (in geval van ziekte) zijn bij voorkeur ook vaste bekende leidsters, juist vanwege het belang van deze veiligheid.

Het bieden van veiligheid vraagt van de leidsters ook een aantal vaardigheden en kwaliteiten. Leidsters moeten in hun omgang met de kinderen gevoelig zijn voor de signalen van het individuele kind, voortdurend inschatten waar het kind behoefte aan heeft en altijd aansluiten op de persoonlijke emoties van het kind. Dit alles op een respectvolle, vriendelijke en accepterende manier.

Deze ondersteuning en omgang kan vele vormen hebben. Soms troostend en verzorgend, soms bevestigend, aanmoedigend en stimulerend of meelevend en invoelend. Op sommigen momenten ook meer corrigerend en structuur biedend en als de situatie daarom vraagt meer eisend zijn. Dit is natuurlijk mede afhankelijk van het karakter en de eigenheid van het kind zelf. We proberen in ieder geval aan te sluiten op spel, gedrag, taal en beleving van de peuters. De kinderen krijgen daarom alle ruimte om zichzelf te zijn en eigen initiatieven te tonen. Dit binnen de grenzen van wat mogelijk en toelaatbaar is want het mag tenslotte niet ten koste gaan van de veiligheid en het welbevinden van andere kinderen.

Duidelijke algemeen gangbare regels en afspraken helpen de peuters om binnen deze grenzen ook leuk met elkaar te kunnen samenspelen en samen plezier te hebben. Die duidelijke heldere structuur biedt naar ons idee ook een veilige omgeving om te ervaren, te experimenteren en te ontwikkelen. Ook in sociaal opzicht en samen met andere kinderen.

Sander bijt steeds een ander kind als hij op het klimrek staat. Bijten moet gezien worden als een uiting van onmacht in de betreffende situatie. Vaak is het kind dan nog niet taalvaardig genoeg om zich tegenover het andere kind te uiten.

In dit geval is Sander waarschijnlijk bang op het klimrek. De leidster probeert zijn gevoel te verwoorden en zegt dat samen met hem tegen de ander peuter. De situatie wordt zo voor beiden duidelijk.

Blijft Sander bijten, dan geeft de leidster grenzen aan en probeert Sander structuur te bieden. "Sander, jij mag op het klimrek gaan als er geen andere kinderen bezig zijn. Dan kun je echt goed laten zien dat je het best zelf kunt".

In de beginperiode, wanneer kinderen voor het eerst naar de peuterspeelzaal komen, krijgen zij alle tijd en ruimte en extra aandacht om te wennen aan deze voor hen nieuwe situatie. Voor velen is het de eerste keer dat zij langere tijd van hun ouders gescheiden zijn en dat is wennen, zo'n grote vreemde groep met allerlei onbekende kinderen en volwassenen. En dat vraagt aandacht, tijd en een helpende hand van de leidster, voor de een wat meer dan voor de ander of op een andere manier.

In het belang van het kind wordt nauw contact met de ouders ook erg op prijs gesteld. Niet alleen in die beginperiode maar ook daarna. Er kunnen zich namelijk omstandigheden in de thuissituatie voordoen die intensiever contact tussen leidsters en ouders noodzakelijk maakt. SPV wil vanuit een gezamenlijke zorg voor de ontwikkeling van de peuters rekening houden met de thuissituatie van de peuters.

1.2 De ruimte en veiligheid

Ook in de inrichting en ruimte word aandacht geschonken aan de veiligheid van kinderen. Hiermee wordt niet alleen de fysieke veiligheid bedoeld maar ook de emotionele veiligheid. Kinderen worden in de bekende, veilige en vertrouwde omgeving van de peuterspeelzaal uitgedaagd en geprikkeld om nieuwe positieve ervaringen op te doen. De min of meer vaste inrichting (werken aan tafels, hoeken etc), maar ook een bekende dagindeling (activiteiten op vaste momenten) en herhaling van activiteiten zorgen voor structuur en herkenbaarheid. Dat draagt bij aan het gevoel van veiligheid.

De ondersteunende en stimulerende rol van de leidster speelt hierbij eveneens een belangrijke rol. Leidsters kunnen tijdens het spel van peuters nieuwe elementen toe voegen en samenspel bevorderen. Werkstukjes en creatieve uitingen van het kind worden altijd positief gewaardeerd en gestimuleerd

Als een leidster ziet hoe een peuter voortdurend met een auto rondjes aan het rijden is, kan zij vragen waar het kind naar toe gaat. Als het kind antwoordt dat ze naar papa gaat, stelt de leidster voor om met de blokken een garage te bouwen.

Door zo samen te spelen wordt het spel van de peuter uitgebouwd en haar belevingswereld uitgebreid. De leidster en het kind krijgen op deze manier ook meer contact.

Het is belangrijk dat er steeds een uitdagende situatie voor het kind blijft bestaan die aansluit op de behoefte van het kind. Vanuit nieuwsgierigheid en betrokkenheid van de peuter kan er creatief geëxperimenteerd worden, wordt nieuw en ander (spel)materiaal uitgeprobeerd en wordt hiermee geoefend. Het spelplezier, de beleving staat hierbij altijd voorop; alleen of samen met andere kinderen. Dit alles heeft een positieve invloed op vaardigheden en kennis.

Twee kinderen spelen in de zandbak. Tijn brengt een kiepauto vol zand naar zijn oma en Eva schept zand in haar emmertje en gooit deze vervolgens weer leeg.

De leidster stelt voor dat Eva misschien Tijn wel kan helpen, misschien is zij een goed hulpje! Door als leidster spel te observeren, kun je kinderen soms een handje helpen. Eva had een duwtje nodig en samen zijn ze nog enige tijd daarna druk bezig

Veiligheid is een voorwaarde voor de ontwikkeling van een peuter en de peuterspeelzaal biedt hiervoor alle gelegenheid. Er zijn natuurlijk verschillen tussen de peuterspeelzalen; de beschikbare ruimte binnen en/of buiten, het materiaal en mogelijkheden van de verschillende peuterspeelzalen (wel of niet VVE). SPV ziet er op toe dat op alle speelzalen het concrete

materiaal van alledag kinderen volop mogelijkheden biedt om waardevolle speel – en leermomenten alleen of met anderen te ervaren.

1.3 De groep en veiligheid

Voor het veiligheidsgevoel van kinderen streven we naar een vaste groep met vaste leidsters. In ons plaatsingsbeleid houden we er rekening mee als kinderen bij vriendjes in de groep willen. Hierbij wel de kanttekening dat dit niet voor elke peuter per definitie het meest wenselijk is. We proberen eveneens te voorkomen dat er tussentijds extra wisselingen plaatsvinden al kan dit in een aantal gevallen wel noodzakelijk zijn en is dit ook in uitzonderingsgevallen mogelijk.

SPV is er voor kinderen met divers gedrag. Ook kinderen met een beperking, een specifieke vraag of zorgbehoefte, zijn in principe welkom op de peuterspeelzalen. We moeten wel de indruk hebben dat we inderdaad ook iets kunnen toevoegen aan de verdere ontwikkeling en stimulering van het betreffende kind. En uiteraard moeten ook de (personele) mogelijkheden en ruimte daartoe aanwezig zijn en voor de leidsters hanteerbaar blijven. De plaatsing mag niet ten koste gaan van de ontwikkeling, veiligheid en welbevinden van het kind zelf maar ook niet van de groep waar het in verblijft. Vaak zal er in het begin een proefperiode worden afgesproken en worden de bevindingen van leidsters en ouders besproken. Dit vinden we erg belangrijk. En soms kan het beter zijn om na overleg met de ouders te kiezen voor een andere vorm van opvang. De peuterspeelzaal staat in ieder geval open om, met of zonder hulp van andere instanties, alle mogelijkheden te bekijken en uit te proberen.

Zo proberen we voor alle kinderen of ze nu stil, druk, opvallend en initiatiefvol zijn, een plek te creëren waar ze zich thuis voelen. Zoveel mogelijk komen we tegemoet en schenken we aandacht aan de eigenheden en eigenaardigheden van ieder kind. We vinden het belangrijk om zichtbaar te maken waar een kind juist goed en sterk in is.

Ook hierin vervult de leidster een belangrijke rol. De leidster heeft een voorbeeldfunctie en zal heel bewust gebruik maken van ´de groep´ kinderen: bijvoorbeeld door vriendschappen tussen kinderen te bevorderen, door hen samen te laten werken, te laten spelen en te laten delen. Ook kan de leidster gesprekjes met hen en tussen de kinderen onderling op gang brengen en uitlokken.

De leidster kan een bijdehante peuter voorstellen om met een stil, wat verlegen kindje een spelletje te doen. Of aan een teruggetrokken peuter vraagt de leidster om met een kindje dat nog aan het wennen is, een spelletje te doen.

De leidsters schenken aandacht aan de emotionele leermomenten die op de peuterspeelzaal natuurlijk ook voorkomen; verdriet, pijn, ruzie, maar ook plezier. Dit vraagt een grote betrokkenheid van leidsters, ze zijn alert op alle mogelijkheden die zich voordoen in de contacten naar kinderen. Soms is de leidster heel dichtbij maar het kan ook zijn dat zij juist afstand neemt om het kind zo de kans te geven om zelf naar oplossingen te zoeken.

Floris heeft erg veel verdriet als hij voor het raam zijn vader uitzwaait. Hij snikt en snottert en wil niet getroost worden door de leidster. Joep staat naast hem te kijken naar de bus die over de verkeersdrempel hobbelt. Het enthousiaste gebabbel van Joep leidt Floris af en even later “brabbelen” ze hele verhalen daar voor het raam. Later zoekt Floris vaak Joep op om mee te spelen.

In dit geval is een ander peuter dichterbij dan de leidster omdat de leidster op dat moment nog de plek vertegenwoordigt waar Floris nu juist niet wil blijven.

1.4 Activiteiten en veiligheid

We hanteren op alle peuterspeelzalen een duidelijke dagindeling, ook ten behoeve van de herkenbaarheid en veiligheid voor de kinderen.

Tijdens een ochtend of middag wisselen rustige en actieve momenten elkaar af met een aantal vaste activiteiten in de grote groep of in kleinere groepjes. Het activiteitenaanbod is aangepast aan de belevingswereld en de interesse van de kinderen en afgestemd op hun ontwikkelingsniveau. Hierdoor zijn de kinderen ook betrokken. We nodigen de kinderen uit om mee te doen en hen bij de activiteit te betrekken door 'voor te doen'. Soms is het nodig om een kind over de drempel te helpen en dit doen we met kleine stapjes door hen aan te moedigen en te ondersteunen. Sommige kinderen moeten echt wennen aan gezamenlijke activiteiten en zij krijgen daarvoor dan ook alle tijd en ruimte zodat ze hun grenzen kunnen verleggen. Want daarin zit de groei en ontwikkeling.

Roel is nog niet zo lang op de peuterspeelzaal. Vanuit de poppenhoek, op een veilige afstand, kijkt hij naar 't kringetje. Hij zorgt er wel voor dat hij alles ziet en niets mist. Na een paar keer gekeken te hebben, komt hij ook in 't kringetje zitten.

Natuurlijk krijgen de kinderen ook alle gelegenheid om vrij te spelen. Al naar gelang de interesse en behoefte kunnen ze dan kiezen uit verschillende materialen en activiteiten. Vanwege de structuur en de rust bieden we ze geen onbepaald aanbod aan maar er moet wel voor alle kinderen voldoende uitdaging in zitten. De peuters worden door een actieve en stimulerende rol van de leidsters verder uitgedaagd om hun mogelijkheden te ontdekken en hun grenzen te verleggen.

1.5 Spelmateriaal en veiligheid

Kinderen krijgen alle ruimte om, binnen de grenzen van veiligheid, te experimenteren met verschillende materialen en met verschillende spelsituaties. Zoals gezegd bieden we de kinderen niet alles tegelijkertijd aan. De peuterspeelzalen hebben 'kieskasten', waarin verschillende materialen op geordende wijze worden aangeboden. Hieruit kunnen de kinderen dan zelfstandig hun keuze maken.

Wij vinden het belangrijk dat kinderen leren zorg te dragen voor het speelgoed waar ze mee gespeeld hebben. Opruimen is dan ook een vast onderdeel van het ochtend/ middagritueel. In de regel vinden kinderen het zelfs een leuke activiteit om samen met andere kinderen te doen. Het is duidelijk wat van hen verlangd wordt en hierbij vervullen leidsters een stimulerende rol. Ook in de omgang met spelmaterialen en het ontdekken van eigen 'kunnen en kennen' leveren de leidsters een belangrijke bijdrage. Zij proberen, vaak door in te voegen in het spel van de kinderen, het spel te verrijken door nieuwe elementen aan te dragen. Of door te structureren, al naar gelang datgene wat het kind nodig heeft. Leidsters proberen bewust vanuit een positieve insteek in te spelen op de aanwezige kwaliteiten en mogelijkheden van kinderen.

Rens speelt graag buiten. Hij probeert steeds de gele driewieler uit de schuur te pakken, maar fietsen kan hij nog niet. Hij gebruikt de fiets als loopfiets. Door goed naar andere kinderen te kijken ontdekt Rens hoe het moet.

De leidster helpt hem om zijn voetjes op de trappers te zetten en houdt hem achter vast om te duwen. "Zo gaat het goed, Rens, jij kunt al bijna fietsen" zegt zij. Trots en vasthoudend blijft Rens oefenen en als zijn vader hem komt halen, is hij dol enthousiast.

Door een kind te stimuleren en hem voor te doen hoe het moet, versterk je als leidster zijn gevoel van zelfvertrouwen.

Hoofdstuk 2 Persoonlijke competentie

Een tweede pedagogisch basisdoel is het ontwikkelen van de persoonlijke competentie. Hiermee worden vaardigheden bedoeld die te maken hebben met zelfstandigheid, zelfvertrouwen en onafhankelijkheid. Ons streven is dat een kind zoveel mogelijk in staat is om

allerlei problemen en situaties adequaat aan te pakken en zich goed kan aanpassen aan veranderde omstandigheden. Dat vraagt flexibiliteit en veerkracht.

Op jonge leeftijd maken kinderen zich deze vaardigheden eigen door te oefenen in exploratie en spel. Dat zijn de belangrijkste middelen om greep te krijgen op hun omgeving, een belangrijke bron voor ontwikkeling van persoonlijke competenties. Een rijke veelzijdige speelomgeving, een groepssamenstelling die tegemoet komt aan veiligheid en de mogelijkheid biedt tot samenspel met daarbij de ondersteunende en stimulerende rol van de leidster dragen hier allen aan bij.

2.1 Omgang leidster - kind en persoonlijke competentie

Zoals hierboven gezegd is speelt de leidster een stimulerende rol in de ontwikkeling van kinderen. Samen met de leidster ontdekt het kind zijn grenzen en leert het wat het kan, wil en durft.

In het samenzijn met de kinderen en door het gevarieerde aanbod van spelmogelijkheden op de peuterspeelzaal, zijn er veel leermomenten voor het kind waar de leidster op aan kan sluiten. Door in te gaan op initiatieven van de kinderen, hen te ondersteunen, te belonen en te complimenteren levert de leidster een positieve bijdrage aan hun ontwikkeling en welbevinden. Op de peuterspeelzaal krijgt een kind de kans om te verkennen, te oefenen en te ontdekken wat hij of zij kan, graag wil of leuk vindt. De leidster biedt hierbij alle steun en helpt bij het verkennen van die eigen mogelijkheden.

Lars mag meehelpen in de keuken. Hij mag voor de leidster de ranja pakken en als ze samen de bekers klaar zetten begint Lars spontaan te tellen. Daarna mag hij ook inschenken en als hij een beetje knoeit dweilt hij vol trots ook nog de druppels op.

De leidster spreekt Lars aan op datgene wat hij kan. Daarvoor moet ze bij hem aansluiten en zijn tempo volgen.

De vaardigheden die dat vraagt van de leidsters worden met de naaste collega regelmatig besproken.

Een leidster vraagt aan haar collega bevestiging als Jaap na drie keer vragen even door haar buiten 't kringetje geplaatst wordt omdat hij zich steeds weer van zijn stoeltje af laat vallen.

2.2 Ruimte en persoonlijke competentie

De mogelijkheden van de binnen- en buitenruimte kunnen per locatie verschillen. Ondanks deze verschillen (de beschikbare ruimte voor bewegingsactiviteiten en vrij spel) proberen we een evenwicht te creëren tussen het bieden van veiligheid en uitdaging. De binnen- en buitenruimte bieden over het algemeen voldoende gevarieerde mogelijkheden die aansluiten bij leeftijd, interesse en ontwikkelingsniveau van de peuter.

We zorgen op iedere peuterspeelzaal voor een vertrouwde en herkenbare sfeer en we hanteren een herkenbare indeling in rust en actie(momenten), dit om voor de kinderen een veilige omgeving te creëren. Met de kinderen maken we heldere en begrijpelijke afspraken over omgangsvormen en gedragsregels in verschillende ruimten. Deze kunnen per locatie verschillen.

Ook door de indeling en aankleding van de ruimte proberen we de peuterspeelzaal extra uitnodigend, spannend of uitdagend te maken. Dit doen we bijvoorbeeld door de hele ruimte in te richten voor een thema als herfst, verkeer of sinterklaas of door verschillende themahoeken te maken. De indeling van het lokaal ligt dus niet altijd helemaal vast al zijn sommige peuterspeelzalen wel beperkt in hun mogelijkheden.

2.3 De groep en persoonlijke competentie

We dragen zorg voor het individuele kind in de groep. Alle kinderen proberen we die aandacht, ondersteuning en zorg te geven die het nodig heeft maar die ook past bij zijn leeftijd, karakter, niveau en zelfstandigheid. Voor een deel ben je hierbij afhankelijk van de samenstelling van de groep. SPV vindt het wenselijk om meer in kleinere groepjes te werken. Zo denken we meer tegemoet te kunnen komen aan de individuele behoeften, vragen en zorgen van de kinderen. Daarnaast is ook de groep als sociale leeromgeving belangrijk voor een kind (al mag het individuele kind hieraan niet ondergeschikt worden). Kinderen in de groep kunnen leren van elkaar in allerlei opzichten. Bijvoorbeeld door samen te werken en samen te spelen, rekening te houden met elkaar en samen ervaringen te delen waaronder emoties. Kinderen maken momenten mee dat ze moeten wachten op elkaar, dat ze leren omgaan met regels maar ook dat ze elkaar moeten accepteren en respecteren.

Tot slot is in dit verband de peuterspeelzaal ook een plaats waar persoonlijke mogelijkheden van kinderen verder geoefend kunnen worden (sociale competentie). Het is een plek waar kinderen hun 'eerste' sociale vaardigheden leren en wij willen hierbij bewust gebruik maken van de mogelijkheden van die groep.

Tim en Anne spelen in de poppenhoek. Anne gooit de pop in bed en Tim tracht tevergeefs haar eten te geven. De leidster gaat bij het spel zitten en aait de pop die in bed ligt. "Heeft jou kindje al gegeten, Anne?" vraagt zij, "ik zie dat Tim de pap al klaar heeft. Misschien kun je jouw kindje nog even uit bed halen". Nadat Tim eten heeft gegeven, legt hij de pop voorzichtig in bed. De leidster en Anne gaan de pop nog een verhaaltje voorlezen.

Door als leidster samen met de kinderen voor de pop te zorgen, krijgt Tim ook een rol in het spel en krijgen zorgzame gevoelens ook een plaats.

2.4 Activiteiten en persoonlijke competentie

SPV biedt de peuters een groot en gevarieerd activiteiten aanbod, gericht op verschillende ontwikkelingsgebieden en ook variërend in moeilijkheidsgraad.

Door het bieden van kansen en mogelijkheden aan de kinderen individueel, ontwikkelen de peuters zich spelenderwijs. Zij ontwikkelen eigen initiatief en zelfstandigheid. Als je merkt dat je ergens al goed in bent, gezien en gewaardeerd wordt, is dat een belangrijke leerervaring en vergroot dat het zelfvertrouwen. En misschien heb je tegelijkertijd op andere gebieden nog wat steun nodig en ben je nog niet zo ver. Deze vroege positieve ervaringen, vertrouwen in eigen kunnen, zijn al heel wat waard! De peuterspeelzaal speelt daarop in.

De projecten op de peuterspeelzaal sluiten aan bij herkenbare situaties en ervaringen vanuit thuis en vanuit de omgeving van de peuter. Dit zijn uitgangspunten voor verdere verdieping en ontdekking. Maar ook of juist de dagelijkse gang van zaken op de peuterspeelzaal biedt kinderen veel kansen voor het ontwikkelen van persoonlijke kwaliteiten. Hiervoor proberen we zoveel mogelijk alle momenten van de dag aan te grijpen. Bijvoorbeeld het samenzijn en samenspelen met andere kinderen kan de peuters veel extra's opleveren, zij oefenen en bouwen hun persoonlijke kwaliteiten uit. Je te kunnen meten met leeftijdsgenootjes (op gezonde wijze), je eigen sterke mogelijkheden te kunnen ontdekken en versterken, kan voor ontwikkeling en groei van zelfvertrouwen heel waardevol zijn.

Tegelijkertijd moeten we ook constateren dat we niet altijd, voor de volle 100%, tegemoet kunnen komen aan de individuele behoeften van kinderen binnen de groep. De beperkte tijd, een druk programma, een vooraf geplande activiteit maar ook de belangen van de groep en/of andere kinderen, staan dit soms in de weg. Gerichte aandacht hiervoor is daarom ook niet altijd te realiseren, hoe belangrijk we dit ook vinden. Het meer doelgericht gericht werken in kleine groepjes, waarin we aandacht kunnen besteden aan deze aspecten, vinden we daarom belangrijk.

Stefan zit dromerig op zijn stoeltje. De groep is vaak te snel en te druk voor hem. Kralen rijgen boeit hem wel. Voor Stefan is het belangrijk dat hij zich veilig gaat voelen in de groep en zijn eigen plaatsje mag innemen. Om hem te laten ervaren dat de groep niet bedreigend hoeft te zijn kan de leidster met een kleine groep kinderen samen met hem kralen rijgen. Door hem te observeren en goed naar zijn lichaamstaal te kijken wordt duidelijk of hij meer zelfvertrouwen krijgt. Vanaf dat moment kan de leidster ander spelmateriaal aanbieden, samen met de andere kinderen.

Vooraf het verwoorden van de situatie en het verwoorden van Stefan's gevoel zijn belangrijk.

Als je met een activiteit als plakken of schilderen met kleine groepjes werkt, kun je als leidster het individuele kind meer complimenteren, stimuleren en motiveren.

2.5 Spelmateriaal en persoonlijke competentie

Hoewel er sprake is van lokale verschillen, is er op elke peuterspeelzaal voldoende gevarieerd (spel)materiaal voorhanden dat goed aansluit bij de leeftijd, het ontwikkelingsniveau, de interesse en de nieuwsgierigheid van de kinderen. Ook het themagericht materiaal is hierop gericht. Alle peuterspeelzalen bieden voldoende mogelijkheden en kansen voor belangrijke individuele leermomenten als zelfstandigheid en zelfredzaamheid. Kinderen leren op deze manier om te gaan met spanning, frustratie en teleurstelling maar vergroten gelijktijdig ook hun doorzettingsvermogen.

Door structureel gebruik te maken van de peutervolgsysteem kunnen we snel die individuele aandacht schenken aan 'zorgkinderen' die het nodig hebben. Met gerichte spelontwikkeling stimuleren we het kind individueel of in kleine groepjes. Door tijdens dit samenspel aan te sluiten bij het spel van het kind en nieuwe elementen toe te voegen, proberen we de peuter aan te zetten tot verkennen, ontdekken, grenzen verleggen en het nemen van hindernissen.

Op de VVE peuterspeelzalen waar met de methode Startblokken gewerkt wordt, zijn er extra mogelijkheden om meer doelgericht te werken, met kinderen individueel of in kleinere groepjes. Kinderen raken eveneens spelenderwijs vertrouwd met de regels en afspraken, hoe met spelmaterialen om te gaan en als het nodig is besteden we daar natuurlijk gericht aandacht aan. Hoewel niet alle regels overal op alle peuterspeelzalen dezelfde zijn, bestaan er natuurlijk wel de meer algemeen aanvaarde regels als zuinig zijn op het materiaal en opruimen.

Hoofdstuk 3 Sociale competentie

Het is belangrijk dat kinderen zich kunnen ontwikkelen tot personen die goed functioneren in de samenleving. Het ontwikkelen van sociale vaardigheden en sociale kennis zijn hierbij onontbeerlijk. De peuterspeelzaal is bij uitstek de plaats waar peuters positieve sociale ervaringen kunnen opdoen, het is een leeromgeving waar kinderen al op jonge leeftijd 'leren' om

samen te werken, anderen te helpen en zich in een ander te verplaatsen. Het deel uitmaken van een groep en deelnemen aan gezamenlijke groepsgebeurtenissen zorgen voor een prille ontwikkeling van verbondenheid en verantwoordelijkheid. Niet alleen 'de groep' maar ook de leidster speelt hierbij een belangrijke rol doordat zij contacten tussen kinderen stimuleert en in goede banen leidt.

3.1 Omgang leidster - kind en sociale competentie

Uit het voorafgaande is al duidelijk gebleken dat de leidster een belangrijke stimulerende rol vervult in de ontwikkeling van sociale vaardigheden van kinderen. Natuurlijk dient de leidster als voorbeeld voor alle kinderen. Maar de leidster zal ook gericht kinderen in hun spel en tijdens activiteiten aanzetten tot samenwerken, samenspelen en samen ervaren. Zij zal de contacten tussen kinderen tot stand te brengen en in goede banen leiden. Niet alleen tijdens kringactiviteiten maar gedurende alle momenten van de dag. Het samenzijn met vertrouwde leidsters en bekende leeftijdsgenoten bevordert de ontwikkeling van relaties en het gevoel van veiligheid en verbondenheid binnen de groep.

Koen is de "baas" op het klimrek. Hij klimt en klautert en organiseert een actief spel. Joris aanbidt hem, maar durft zelf niet mee te doen.

Wij stimuleren hem om te proberen zijn grenzen te verleggen en contact te zoeken met Koen.

Tegen Koen: "Ik zie dat Joris graag mee wil doen met jou, wil jij hem leren klimmen?"

Tegen Joris: "Misschien kun je aan Koen vragen of je hem mag helpen, zullen wij het samen vragen?"

Remco is geen groepskind. Hij zondert zich vaak af en heeft er vooral een hekel aan als er gezamenlijk iets wordt ondernomen. Hij geniet in de klussenhoek als er wordt voorgelezen. Het is belangrijk dat Remco merkt dat de leidster best begrijpt dat hij moeite heeft om met de groep mee te doen. Hij heeft nog geen manier gevonden om in zo'n geval zichzelf te zijn. Als Remco pas op de peuterspeelzaal is, mag hij eerst de tijd hebben om echt te wennen. De leidster kan voor en samen met hem verwoorden wat er om hem heen gebeurt. Zij dwingt hem niet om aan groepsactiviteiten deel te nemen, maar probeert met hem een manier te vinden om er toch bij te horen: bijv. door "publiek" te zijn of de trom te slaan. Het is heel goed mogelijk dat hij zelf een manier vindt.

De peuterspeelzaal is een plaats waar peuters in een vroeg stadium een 'leeromgeving' wordt aangeboden waar zij positieve sociale ervaringen opdoen. In een veilige en overzichtelijke situatie kunnen peuters bovendien hun sociale vaardigheden oefenen. De leidster vervult hierin verschillende rollen (verzorger, gangmaker, bruggenbouwer of politieagent), maar zij zal in ieder geval overwicht en overzicht hebben. Een leidster kan de sociale processen tussen kinderen ook hanteren en gebruiken en kinderen daarin ondersteunen. Zeker wanneer de contacten wat meer problematisch verlopen, is dit erg belangrijk. Dat is niet altijd even simpel; ingrijpen of juist nog even aanzien! Ook de sociale contacten moet een leidster op hun waarde weten in te schatten; biedt de vriendschap tussen deze peuters voor allebei positieve ervaringen op of werkt het beperkend? Wanneer is het moment dat ik als leidster ingrijp bij conflictsituaties, moet ik nu sturend of corrigerend zijn? Vragen die wij ons gedurende de dag met regelmaat stellen! De omgang met kinderen krijgt binnen de verschillende groepen op de peuterspeelzalen een verschillende vorm, dit is afhankelijk van de kinderen in de groep maar ook van de persoonlijke inbreng van de leidsters. Binnen een groep vraagt het in ieder geval een nauwe afstemming tussen de beide leidsters. Het is van belang dat zij op een lijn zitten in het omgaan met de kinderen. Dit is dan ook een terugkerend onderwerp van gesprek.

Het kan bijvoorbeeld voorkomen dat van de ene leidster het kind wel achterstevoren van de glijbaan af mag glijden en de andere leidster vindt dit eng. In zo'n geval wordt één lijn getrokken.

3.2 Ruimte en sociale competentie

We proberen de soms beperkte ruimte zo goed mogelijk te benutten. We brengen een onderscheid aan tussen rustige plekken en actieplekken. Rustige plekken door het creëren van wat kleinere hoeken waar twee of drie kinderen samen kunnen spelen, knusse hoekjes waar kinderen even 'weg kunnen duiken' en minder afgeleid worden door de andere kinderen van de groep. Actieplekken waar kinderen motorisch actief kunnen zijn en kunnen bewegen. Natuurlijk houden we steeds een oogje in het zeil maar we brengen de kinderen ook bij hoe met deze 'vrijheden' om te gaan. We bespreken met de kinderen onveilige situaties en gebeurtenissen maar we gaan ook in op onderlinge conflicten. Zo biedt de ruimte voldoende kansen voor gezamenlijke en gevarieerde spelervaringen.

3.3 De groep en sociale competentie

De peuterspeelzaal, de groep, biedt alle kinderen voldoende en voortdurend gelegenheid om contacten en sociale vaardigheden met elkaar op te doen. In deze betekenisvolle 'leeromgeving', in de contacten met bekende, vertrouwde maar soms ook nieuwe leeftijdsgenootjes, krijgen begrippen als samenwerken, samen delen en elkaar respecteren hun invulling. Door de leidsters worden alle gelegenheden binnen de groep, bijna als vanzelfsprekendheid aangegrepen om de peuters verder te brengen in hun sociaal emotionele ontwikkeling. Dit gebeurt door samen met de kinderen op te trekken, hen te begeleiden en te ondersteunen in woord en gebaar, door voor te doen en voor te spelen. Hierbij wordt rekening gehouden met de eigenheden en eigenaardigheden van het kind, zijn kwaliteiten en zijn achtergrond.

Bauke is nieuw op de peuterspeelzaal. Vooral als er iets gebeurt in de groep of als zich een nieuwe situatie voordoet, raakt ze van slag. Ze huilt dan verdrietig en wil naar huis.

Habon troost haar steeds en blijft bij haar in de buurt.

Als leidster herkennen wij de onwennigheid van Bauke, maar accepteren ook de situatie dat Habon een veel betere "opvang" is voor haar dan wijzelf. Wij stimuleren hun contact en proberen dat te verwoorden: "Als je je verdrietig voelt, mag je wel bij Habon gaan zitten".

Tegen Habon: "Ik zie dat je Bauke troost, je bent een echte vriend".

3.4 De activiteiten en sociale competentie

Op de peuterspeelzaal hanteren we een duidelijke vaste verdeling tussen groepsmomenten en meer individuele momenten. De verschillende activiteiten zetten aan tot wisselende groepssamenstellingen, in grotere en kleinere groepen. Tijdens de kringactiviteit komt vooral het sociale aspect tot uiting: de peuters ervaren gezamenlijk plezier, pret, succes, ze leren rekening te houden met elkaar en naar elkaar te luisteren.

Maar ook andere bezigheden in kleine en grote groep bieden volop stimulans tot samen spelen, werken en omgang met verschillende kinderen. SPV vindt het belangrijk om bij deze activiteiten aan te sluiten bij de interesse, de achtergrond en de belevingswereld van peuters. Ook de ervaringen van de peuters in de echte wereld zijn hierbij belangrijk. Het kan zijn dat in sommige gevallen door de thuissituatie van de peuter een nauw en intensief contact met ouders noodzakelijk is. SPV wil hiervoor aandacht hebben, vanuit een gezamenlijke zorg die ouders en leidsters hebben, voor de ontwikkeling van de peuters.

Nihad heeft een broertje gekregen. In 't kringetje vertelt zij vol trots dat haar broertje heel veel slaapt en Talip heet. Samen zingen de kinderen "slaap Talip slaap" en Nihad mag tracteren.

3.5 Het spelmateriaal en sociale competentie

Een gevarieerd aanbod van spelmaterialen draagt bij aan het sociale leren en ervaren. Hoewel er natuurlijk verschillen zijn, beschikken alle peuterspeelzalen over voldoende spelmateriaal voor individueel en/ of gezamenlijk spel. Een aanbod dat tegemoet komt aan de behoefte tot gezamenlijk ervaren van plezier, pret en succes.

En een aanbod dat voor ieder individueel kind ook voldoende uitdagend, grensverleggend en ontwikkelingsgericht is en rekening houdt met spanningsboog en concentratie van de peuter.

Na 't kringetje is het tijd om te fietsen. De kinderen rennen zo vlug ze kunnen naar hun favoriete voertuig. Bram komt huilend vertellen dat Teun op "zijn" tractor zit. De leidster legt uit dat de fietsjes en ook de tractor voor alle kinderen zijn en ze stelt voor om samen aan Teun te vragen of hij straks op de tractor mag.

Even later zie je dat Bram en Teun om beurten een rondje rijden op de tractor.

Hoofdstuk 4 Waarden en normen; cultuur

Kinderen moeten ook de kans krijgen om zich de 'cultuur', gebruiken en 'waarden en normen' in de samenleving waarvan zij deel uitmaken, eigen te maken. De peuterspeelzaal is een aanvulling en uitbreiding op datgene wat een kind in het eigen gezin leert. Op de peuterspeelzaal komen zij in aanraking met andere aspecten van de samenleving en met andere gebruiken. Ook hierbij spelen de leidsters een belangrijke rol. Door hun reacties ervaren kinderen de grenzen van goed en slecht, van anders zijn, van mogen en moeten. De leidsters hebben dus een belangrijke invloed op de ontwikkeling van het vroege sociale gedrag en vaardigheden, alleen al door hun voorbeeldfunctie.

4.1 Omgang leidster - kind en waarden en normen

SPV hanteert de gangbare basale omgangsvormen en normen in en met de kinderen, naar de ouders en naar elkaar als collega's. Normen en waarden zoals ze in Nederland gelden en waarbij woorden als respect, begrip en waardering het uitgangspunt vormen. Dit ongeacht de verschillen die er zijn tussen culturen en achtergronden, tussen kinderen, ouders en collega's.

Natuurlijk wordt er op de verschillende peuterspeelzalen op verschillende manieren vorm gegeven aan deze waarden en normen. Dit komt tot uiting in het hanteren van omgangsregels en afspraken, door zelf aan de kinderen het goede voorbeeld te geven en kinderen heel bewust deze regels bij te brengen.

De leidsters vervullen hierin naast de ouders een belangrijke rol en zijn zich hier terdege van bewust. Zo willen we kinderen bijvoorbeeld leren om op hun beurt te wachten, niet door elkaar heen te praten, elkaar aan te spreken met de voornaam en conflicten op een acceptabele wijze op te lossen. En iedereen, groot en klein, levert zijn bijdrage aan en is verantwoordelijk voor een prettig speel- en werkklimaat.

Claire is heel boos omdat haar moeder snel naar huis gaat. Haar broertje ligt thuis ziek in bed. Zij huilt hard en begint alle stoeltjes om te gooien. De leidster laat haar even begaan, totdat andere kinderen van streek raken. De leidster gaat in de buurt van Claire zitten en benoemt haar verdriet en boosheid. Rustig begint ze de stoeltjes recht op te zetten en vraagt Claire haar te helpen. Daarna gaat ze met Claire alvast het fruit klaarmaken in het keukentje om Claire even de rust te gunnen en positief contact met haar te maken.

Ondanks de verschillen komen omgangsregels en afspraken op de verschillende peuterspeelzalen in grote lijnen overeen met elkaar en ze zijn met regelmaat onderwerp van gesprek in de team- en werkbesprekingen van leidsters. Want we vinden het belangrijk om als team gezamenlijk afspraken te maken over omgang met de kinderen, omgang met bepaald gedrag en over wat we belangrijk vinden om kinderen te 'leren'. Ook naar elkaar toe, als collega's binnen SPV, willen we uitdrukking geven aan deze uitgangspunten. Het bespreken van onderwerpen als regels en omgang met elkaar en het ter discussie stellen hiervan, vraagt ook van de leidsters wederzijds respect, een geven en nemen. Het met elkaar terug kijken naar wat goed maar ook minder goed verloopt, vraagt soms concessies bij het opstellen van nieuwe regels en afspraken. Dat is niet altijd even gemakkelijk, vooral niet als dit het eigen functioneren betreft. Collegiale consultatie zorgt wel steeds voor een bewuste aanpak van de kinderen.

4.2 De ruimte en waarden en normen

De kinderen leren op de peuterspeelzaal snel en spelenderwijs de afspraken over wat wel en niet kan t.o.v. elkaar en t.a.v. de ruimte en materialen. Hier wordt niet zo nadrukkelijk aandacht aan besteed maar kinderen nemen als vanzelfsprekend afspraken over door gewoon met de anderen mee te lopen en mee te doen. Wel wijzen we de kinderen op algemeen gangbare omgangsvormen (als taalgebruik) en stimuleren we positief sociaal gedrag. We geven hierin uiteraard zelf het goede voorbeeld en zorgen ervoor dat de ruimtes en ook het verblijf leefbaar en aangenaam zijn voor iedereen.

De groep is druk en Bas en Tim hebben er last van. Zij kunnen hun treinrails niet uitleggen en de bouwwerken vallen om door rondsjuwende kinderen. De leidster geeft hen de mogelijkheid om in een rustig hoekje te gaan spelen. Bas en Tim doen hun uiterste best en de rust in de groep keert terug, ook omdat de rondsjuwende kinderen minder aangesproken hoeven te worden.

4.3 De groep en waarden en normen

De groep is bij uitstek geschikt om gangbare waarden en normen (omgangsregels) aan kinderen over te dragen. In de omgang met elkaar geeft het veel mogelijkheden om gezamenlijke ervaringen, maar ook emoties met elkaar te delen. Zowel aan positieve als negatieve ervaringen en conflicten kunnen woorden gegeven worden. Spelenderwijs worden de kinderen hoe klein ze ook zijn zich bewust van hun eigen rol en verantwoordelijkheid. In een groep is er voldoende gelegenheid te oefenen in verschillend sociaal gedrag en de consequenties te zien die dit heeft voor andere kinderen. De peuterspeelzaal biedt peuters zondermeer verrijking op dat gebied. Natuurlijk zal de leidster ook wel eens corrigerend op moeten treden ter bescherming van de andere kinderen en het kind zelf maar ze biedt tevens alternatieven aan. Zij zal hier iets aan toevoegen en heeft dus een stimulerende en ondersteunende rol.

Femke bouwt een enorme muur door het lokaal heen met grote blokken. Als ze voor de glijbaan doorbouwt, wordt haar muur omver gegleden door kinderen die daar spelen. Ze wordt boos en huilt.

De leidster legt de situatie uit en de kinderen die op de glijbaan speelden leggen haar uit dat haar "muur" voor hen in de weg staat. Samen helpen ze haar de "muur" te verplaatsen.

4.4 Activiteiten en waarden en normen

De peuterspeelzalen willen uitdrukking geven aan de gangbare waarden en normen zoals ze in Nederland gehanteerd worden. Door in te spelen en te praten over alle dingen die kinderen in hun nabije omgeving of op de peuterspeelzaal zelf meemaken brengen we heel bewust de gangbare waarden en normen dicht bij kinderen. Dit doen we ook door de wijze waarop we met elkaar omgaan en respect hebben voor ieders eigenheid en achtergrond, rekening houden met elkaar, samen delen en elkaar helpen

We willen hierbij aansluiten op gebeurtenissen in het echte leven (het gezin, de omgeving en de wijk), zodat het niet bij loze woorden blijft, maar handelingen concreet zichtbaar worden en betekenis krijgen. Hoe jong de kinderen ook zijn!

We constateren echter tevens dat we op de peuterspeelzaal meer aandacht zouden kunnen besteden aan de verschillende culturen en achtergronden waaruit kinderen afkomstig zijn.

4.5 Spelmateriaal en waarden en normen

Het spelmateriaal wat op de peuterspeelzaal aanwezig is, geeft kinderen alle gelegenheid om in spelvorm, vertrouwd te raken met waarden en normen van andere culturen: Het werken in hoeken (verkleedhoek, keukentje, winkeltje) en met verschillende alledaagse spullen, maakt kinderen wegwijs in het alledaagse leven. Zo kunnen in deze spelvorm verschillende rollen geoefend worden, waar we als leidster natuurlijk ook bewust in kunnen sturen en invloed op uit kunnen oefenen. Dat we afspraken en regels hanteren hoe we met zijn allen met spelmateriaal omgaan is vanzelfsprekend.

Bijlage 1 Matrix pedagogische uitgangspunten

Wettelijk kader >	A. Emotionele veiligheid	B. Persoonlijke competentie	C. Sociale competentie	D. Eigen maken van normen en waarden, cultuur
Pedagogische inzet v				
1. Leidster-kind interactie	A1 In de leidster-kind interactie werken wij aan de emotionele veiligheid van een kind.	B1 In de leidster-kind interactie bieden wij gelegenheid voor het ontwikkelen van de persoonlijke competenties van een kind.	C1 In de leidster-kind interactie bieden wij gelegenheid voor het ontwikkelen van de sociale competenties van een kind.	D1 In de leidster-kind interactie bieden wij gelegenheid voor het socialisatieproces van een kind.
2. De -binnen en buiten- ruimte	A2 Door de wijze waarop wij de -binnen en buiten- ruimte aanbieden en inzetten creëren wij emotionele veiligheid voor een kind.	B2 Door de wijze waarop wij de -binnen en buiten- ruimte aanbieden en inzetten dragen wij bij aan het ontwikkelen van de persoonlijke competenties van een kind.	C2 Door de wijze waarop wij de -binnen en buiten- ruimte aanbieden en inzetten dragen wij bij aan het ontwikkelen van de sociale competenties van een kind.	D2 De wijze waarop wij de -binnen en buiten- ruimte aanbieden en inzetten draagt bij aan het socialisatieproces van een kind.
3. De groep	A3 In en met de groep dragen wij zorg voor de emotionele veiligheid van een kind.	B3 In en met de groep dragen wij zorg voor het ontwikkelen van de persoonlijke competenties van een kind.	C3 In en met de groep dragen wij zorg voor het ontwikkelen van de sociale competenties van een kind.	D3 In en met de groep dragen wij zorg voor het socialisatieproces van een kind.
4. Activiteiten	A4 Bij het organiseren en aanbieden van activiteiten kiezen wij voor een aanpak die de emotionele veiligheid van een kind waarborgt.	B4 Bij het organiseren en aanbieden van activiteiten kiezen wij voor een aanpak die de ontwikkeling van de persoonlijke competenties van een kind stimuleert.	C4 Bij het organiseren en aanbieden van activiteiten kiezen wij voor een aanpak die de ontwikkeling van de sociale competenties van een kind stimuleert.	D4 Bij het organiseren en aanbieden van activiteiten kiezen wij voor een aanpak die een bijdrage levert aan het socialisatieproces van een kind.
5. Spelmateriaal	A5 Wij gaan met het spelmateriaal om op een wijze die bijdraagt aan de emotionele veiligheid voor een kind.	B5 Wij gaan met het spelmateriaal om op een wijze die de ontwikkeling van de persoonlijke competenties van een kind stimuleert.	C5 Wij gaan met het spelmateriaal om op een wijze die de ontwikkeling van de sociale competenties van een kind stimuleert.	D5 Wij gaan met het spelmateriaal om op een wijze die het socialisatieproces van een kind stimuleert.

Matrix pedagogische uitgangspunten (visie)